

N:o 67.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1896, kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning af väckt motion om ändringar i förordningen angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 56, anför herr *O. Jonsson i Hof*:

»Uti Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket stadgas i det IV kap., huru med samtliga åt civil-, militär- och ecklesiastikstaterna anslagna boställens skogar förfaras skall. Sålunda bestämmes i den 18 §, att regelbunden hushållning skall införas, dervid afseende skall fästas derpå, att boställshafvarens årliga behof af skogsfång och bete såvidt möjligt är tillfredsställes, äfven om afkastningen derigenom skulle inskränkas, hvarjemte i följande §§ stadgas, dels huru i vissa fall Kongl. Maj:t vill förordna, att skogen i sin helhet eller lämplig del deraf må ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, såsom om kronoparker är stadgad, dels huru med olika arter af skogens afkastning utöfver husbehofvet skall förfaras, derest ecklesiastikt boställe icke af menighet inköpts eller af enskilde för ändamålet donerats, för hvilka senare återigen endast är föreskrifvet, att fråga om dispositionen af skogsafkastningen alltid skall underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Något oegentligt förefaller det mig, att under det i den 18 § ordet »anslagna» begagnats för de boställen, hvarom kapitlet handlar,

så har i fråga om de boställens afkastning, hvarom undantag ifrån regeln i afseende å dispositionen deraf göres, begagnats det mera inskränkande ordet »af menighet inköpt», men ännu oegentligare synes det mig, att under det bestämmelser gifvits om huru det i allmänhet skall förfaras med fördelningen af skogens, hvad jag vill kalla, nettoafkastning mellan boställshafvaren och de olika fonderna ifrån sådana boställen, öfver hvilka statsmagten anser sig kunna mera fritt förfoga, man deremot i fråga om sådana boställen, som måste anses för mera enskild eller privat egendom, nöjt sig med att låta pröfningen af huru med nettoafkastningen skall förfaras helt fritt bero på de vexlande åsikter, som kunna förefinnas hos de olika personer som aflösa hvarandra i regeringen och i vederbörande embetsverk. Och dock måste väl behovet af en författningsenlig bestämmelse som rör mera enskild rätt vara större, än när saken endast angår den allmänna hushållningen.

Utan tvifvel är ursprungliga anledningen till berörda oegentligheter att söka i rikets ständers skrifvelse af den 25 november 1863 angående förändrade föreskrifter i fråga om skogshushållningen i riket. Ty under det att rikets ständer i skrifvelse den 5 december 1854 i berörda hänseende anhållit »att, sedan ordnad skogshushållning blifvit å alla till civil-, militär- och ecklesiastikstater hörande skogar införd, boställshafvare måtte tillförbindas, att, i enlighet med uppgjord och fastställd skogshushållningsplan samt under jägeribetjeningens tillsyn vårda boställets skog mot rättighet för boställshafvaren att af de årliga afverkningarne å densamma afyttra hvad som öfverstege boställets behof, och rikets ständer vid 1856—1858 års riksdag, med anledning af en, på grund af 1855 års skogskomités förslag, afgifven proposition, i hufvudsak vidhållit den i föregående skrifvelse uttalade uppfattning under anförande af, bland annat: »att det föreslagna stadgandet», som afsåg, att derest boställes skog öfverstege 500 tunnland, eller, ehuru mindre, likväl vid dess indelning befunnes i betydligare mån öfverstiga boställets behof af skogsfång, Kongl. Maj:t skulle ega förordna, att öfverskottsskogen ställes under skogsstatens förvaltning, med iakttagande att af skogens behållna afkastning i första rummet tilldelades boställshafvaren hvad honom skäligen borde tillkomma, »icke allenast vore stridande mot boställshafvarens fördel, utan äfven förnärmande såväl deras som församlingarnes och presterskapets rätt, emedan de flesta prestebol, isynnerhet de, å hvilka någon betydligare skog funnes, icke voro af krononatur, utan dels uppkomna genom sammanskott af församlingarne, dels donerade, hvadan all inskränkning i rättigheten att begagna deras af-

kastning, som nu, äfven der trakhuggning vore införd, fritt disponerades af innehafvaren, vore att förlikna vid en ny andlig reduktion», så uttalades i 1863 års skrifvelse, att den omständigheten, att ett boställe vore af frälse- eller skattenatur eller härledde sig från donationer icke kunde hindra att staten, utan intrång i enskildes rätt, fritt förfogade öfver hushållningen med samtliga boställsskogarne. Väl anfördes äfven i samma skrifvelse, att en indragning till kronan af någon del af de ecklesiastika boställenas afkastning kunde anses såsom ett intrång i prästerskapets privilegier, hvadan kronan borde afstå sin halfva del i afkastningen till förbättrande af prästerskapets löner, men något erkännande af att de församlingars enskilda rätt, som sjelfva tillsläppt boställena eller blifvit af privata personer donerade, kunde kränkas genom att derifrån öfverflytta afkastningen till andra församlingar kan deremot icke upptäckas.

Antagligen på grund deraf ansåg väl Kongl. Maj:t sig icke böra i 1866 års förordning intaga någon undantagsbestämmelse om dispositionen utaf skogens afkastning ifrån sådana boställen som af församlingarne sjelfva anslagits eller af enskilda donerats, utan först flera år senare fann Kongl. Maj:t skäligt i bref till vederbörande bestämma, att dispositionen af afkastningen från dylika boställen åtminstone i visst fall skulle underställas Kongl. Maj:ts pröfning. Tillämpningen af såväl den äldre som den nu gällande och i form af undantag affattade bestämmelsen leder emellertid derhän att, oaktadt med all säkerhet det stora flertalet af de ecklesiastika boställena bildats genom sammanskott af församlingarna sjelfva, så har den förmån för församlingen och dess pastor, som undantaget afser, endast kommit ett litet fåtal till godo.

Detta dels derigenom att i förordningen upptages till regel att kronan anslagit de ecklesiastika boställena och dels genom de för undantaget begagnade inskränkande ordalagen, hvarigenom endast den församling eller pastor, som lyckats förete fullständiga bevis medelst åtkomsthandlingar, tillerkännes den fulla dispositionsrätten till skogens afkastning.

Då emellertid bildandet af en kyrkoförsamling väl varit en menighetens frivilliga åtgärd, måste det ock anses såsom en oomtvistad rättsgrund, att de boställen samma församling, frivilligt eller till följd af då gällande lagbud, genom köp eller sammanskott af jord tillsläppt, eller af enskild person donerats till pastors bostad och förmån derstädes, icke till någon del bör till afkastningen fördelas emellan pastor i den församlingen och prästerskapet i andra församlingar. Detta vare sig

afkastningen kommer ifrån in- eller afrösningsjordens skötsel och bruk.

Om så är, så bör också lagstiftaren låta sig angeläget vara att i detta fall så affatta bestämmelserna, att denna rättsgrund icke ögonskenligen måste i allmänhet varda tillspillogifven, och särskildt här, der endast undantagsvis fullständig legal bevisning kan förebringas, bör, om i något fall, man akta sig för att låta den materiella rätten komma till korta för den formella, genom att faktiskt alltid tilldela den enskilde rollen af kärandepart gent emot det allmänna. Och det målet torde i afsevärd grad kunna vinnas genom en annan redigering af vissa paragrafer i syfte af fullkomlig likställighet i fråga om företeende af fakta emellan de vederbörande embetsverk och den församling eller pastor, som här äro att anse såsom parter emot hvarandra.

Vidare måste det väl, såsom jag redan förut anfört, anses på sin plats, att i förordningen upptoges de allmänna regler efter hvilka skogsafkastningen ifrån de boställen, som församlingen tillsläppt eller enskilde donerat, må disponeras. Dervid torde i alla de fall, der ej donator annorlunda bestämt, den ordinarie årsafkastningen af all till ordnad hushållning indelad skog i regel böra tillfalla boställshafvaren. Beträffande deremot den afkastning, som erhålles genom berednings- eller rensningshuggning eller genom försåld skadad skog och icke kan anses tillhöra den ordinarie årsafkastningen, torde öfverskottet deraf i allmänhet böra användas till bildande af en under församlingens kontroll stående fond, hvaraf årliga räntan må tillfalla boställshafvaren. Dock torde i alla händelser Kongl. Maj:t böra ega rätt att, derest boställshafvarens inkomster derigenom skulle blifva synnerligt stora, föreskrifva, det viss del deraf må till underhåll af boställets åbyggnader eller församlingens kyrka eller till annat kyrkligt ändamål användas. Då vidare det är beroende på domänstyrelsen när och till hvad omfattning en ordnad skogshushållning varder införd å sådant ecklesiastikt boställe, hvarifrån viss skogsafkastning alltid skall ingå till skogsfonden, måste det anses såsom mindre korrekt, att, när t. ex. en väsentlig del af boställets skog blifvit skadad genom eld och måste realiseras, hela behållningen därför skall ingå till de ecklesiastika bostälernas skogsfond och boställshafvaren icke få någon del deraf.

Mig synes, att han i detta fall åtminstone borde tilläggas så stor del deraf som, jemfördt med en stadigvarande skogsafkastning, kunde för den tid han innehaft bostället på honom belöpa.

Jag föreställer mig, att dessa af mig angifna mål skulle kunna vinnas derest orden vid slutet af 21 §: »som ej af menighet inköpts

eller af enskild för ändamålet donerats» utbytas emot orden »som af staten anslagits»;

att vid slutet af 22 § ett tillägg göres af: dock må af dylika försäljningsmedel, der de uppgå till betydande belopp, Kongl. Maj:t ega tilldela boställshafvare så mycket deraf, som på honom skulle hafva belöpt derest skogen varit indelad till ordnad hushållning;

att i 23 § andra stycket orden: »som icke af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats» utbytas emot: »som af staten anslagits»;

att i 24 § orden: »samt då boställe, som af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats» utbytas emot orden: »samt då boställe som af menighet upplåtits eller af enskild för ändamålet donerats», samt slutligen att 28 § finge följande förändrade lydelse:

Hvad i §§ 20, 21, 22 och 26 stadgas om disposition af boställes skogsafkastning och skogsarrende för ecklesiastikt boställe gäller endast i fråga om boställe som af staten anslagits; hvaremot skogsafkastningen från ecklesiastikt boställe, som af menighet upplåtits eller af enskild för ändamålet donerats, skall, der den är ordinarie och ej enskild donator annorlunda bestämt, tillfalla boställshafvaren, och der den härleder sig af sådan afverkning, hvarom i 22 § sägs, efter Kongl. Maj:ts pröfning antingen tilldelas boställshafvaren för att mot redovisningsskyldighet användas till boställets förbättring eller användas till bildande af en särskild under församlingens kontroll stående fond, hvaraf årliga räntan må tillfalla boställshafvaren, Kongl. Maj:t dock obetaget att, der boställshafvarens inkomster härigenom skulle varda synnerligen stora, bestämma, det viss del deraf må af församlingen disponeras till underhåll af prestgård och kyrka eller till annat kyrkligt ändamål.

Jag anser mig slutligen böra erinra, att den 9 § i kongl. förordningen af den 11 juli 1862 angående reglerandet af presterskapets inkomster innehåller bestämmelser af en långt mera tillfredsställande art i fråga om öfverflyttning af inkomster från en till annan församling, och att äfven denna omständighet talar för att de af mig i det fallet ifrågasatta ändringar genomföras, så att de båda förordningarne måtte derom bättre öfverensstämma.»

På grund af hvad motionären sålunda anfört, hemställer han,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att sådana förändringar vidtagas uti Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket, att de här ofvan angifna syftemålen dermed vinnas, nemligen dels att boställshafvarens och församlingens rätt i fråga om dispositionen af

skogsafkastningen må kunna göras lika väl gällande som kyrkans eller det allmännas, och dels att bestämmelser meddelas om, huru med dylik afkastning ifrån de af församlingar upplåtna eller af enskilda donerade boställen bör i regel förfaras.

Den af motionären framhållna grundsatsen, att all afkomst, och således äfven skogsafkastningen, vid de ecklesiastika boställen, som af vederbörande församling genom köp eller sammanskott af jord tillsläppts eller som af enskilde donerats till bostad och förmån för pastor i församlingen, bör oafkortad användas för kyrkliga ändamål inom samma församling, lärer ej kunna bestridas; den är också i många fall tillämpad, sedan särskildt under senaste tider Kongl. Maj:t, hvars pröfning frågor om disposition af skogsafkastningen vid boställen, på hvilka församlingarne gjort anspråk såsom sin egendom, jemlikt stadgandet i § 28 af kongl. förordningen om hushållningen med de allmänna skogarne i riket den 26 januari 1894, understälts, beträffande skogsafkastningen i ett flertal församlingar förordnat antingen, att densamma oafkortad skulle tillfalla boställshafvaren, eller ock att denne skulle bekomma en del deraf och den öfriga delen användas för andra, församlingens kyrkliga ändamål. Då emellertid — enär enligt nyssnämnda kongl. förordning det fall, att ett boställe »af menighet inköpts eller af enskild för ändamålet donerats», är staldt såsom undantag från den allmänna regeln — bevisningsskyldigheten hvilar på den församling, som på ett dylikt påstående i fråga om sitt boställe grundar anspråk att för sina kyrkliga institutioner och ändamål få förfoga öfver dess skogsafkastning, samt åstadkommandet af en sådan bevisning i allmänhet måste stöta på stora svårigheter, som härröra deraf, att flertalet af ecklesiastika boställen tillkommit långt tillbaka i tiden, så har frågan om lagstiftning till förbättrande af församlingarnes ställning i detta afseende vid flera tillfällen genom motioner af olika innehåll bragts på tal inom Riksdagen. Utskottet vill i detta hänseende här endast erinra derom, att motionären vid 1888 års riksdag i Andra Kammaren hemställde, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida icke alla de ecklesiastika boställen, som, enligt jordeböckerna före den år 1689 verkställda omföringen, varit upptagna såsom »skatte», äfvensom de, hvilka derefter kunde på grund af vare sig jordeboken eller andra handlingar antagas vara af församlingar upplåtna till boställen eller an-

slagna till löneförbättring, borde i afseende på disponerandet af skogsafkastningen hänföras till sådana boställen, som ansåges utgöra församlingens enskilda egendom.

Det tillfälliga utskott, till hvars behandling berörda motion öfverlemnades, anförde, bland annat, att icke tillräckliga skäl förefunnes att tillerkänna vissa församlingar företräden i afseende på dispositionen af skogsafkastningen framför andra församlingar endast på den grund, att boställe varit före år 1689 i jordeböckerna upptaget i skattecolumnen, att, enligt utskottets åsigt, församlingarne icke i allmänhet kunde hafva några privaträttsliga anspråk på afkastningen af de ecklesiastiska boställena, enär dessa åtminstone i äldre tider upplåtits utan alla anspråk på delaktighet i afkastningen och öfvergått att blifva kyrkans egendom, hvilket ock stadfästats genom presterskapets privilegier, så mycket mindre hvad skogsafkastningen särskildt anginge, som skogen fått värde först långt efter det hemmanen blifvit till boställen upplåtna; samt att, hvad anginge de boställen, hvilka på grund af jordeboken eller andra handlingar kunde antagas vara efter 1689 af församlingar upplåtna, de af motionären för sådana boställen åsyftade rättigheterna och förmånerna icke skäligen kunde grundas endast på ett antagande om sättet för deras uppkomst. På dessa grunder afstyrkte utskottet bifall till motionen i denna del, och Andra Kammaren afslog densamma.

Utskottet underskattar icke svårigheterna i de flesta fall för den församling, som på grund af sin påstådda eganderätt till ett ecklesiastiskt boställe vill undgå att med en del af boställets skogsafkastning bidraga till aflöning af annat presterskap än sitt eget eller till betäckande af kostnader för vården af boställsskogar i andra församlingar, att styrka denna sin rätt. Men den fullständiga omkastning af bevisningsskyldigheten härutinnan, som motionären föreslagit, och som han vill åstadkomma genom ändringar i vissa af den kongl. förordningens paragrafer, kan dock utskottet icke tillstyrka. Ty dels hyser utskottet den åsigt, att såsom den allmänna regeln verkligen kan med rätta uppställas det fall, att bostället anslagits — vare sig af kronan eller enskilde personer — till fromma för kyrkan i dess helhet och utan afsigt att gynna den enskilda församlingen eller boställshafvaren, och detta äfven om dermed åsyftats att bereda bostad och äfven annan förmån åt en prest i en viss församling, en regel, från hvilken sålunda de fall utgöra undantag, der församlingen på ett eller annat sätt sjelf tillsläppt bostället eller detsamma donerats af enskild person till församlingen såsom sådan, dels tror utskottet, att de enskilda församlingarnes ställning uti förvarande hänseende alldeles icke är, såsom motionären tyckes anse, så

dålig som densamma skulle vara, om, vid uppkommen fråga om ett boställes natur, staten eller vederbörande embetsverk å ena och församlingen å andra sidan verkligen vore att betrakta såsom parter i en tvist. Utskottet hyser nemligen intet tvifvel, att vid undersökning af sättet för ett boställes tillkomst vederbörande embetsverk och myndigheter lika villigt lemna alla de upplysningar och tillvarataga det bevisningsmateriel, som understödjer församlingens anspråk, som de söka stöd för kronans förfoganderätt. Likaså tror utskottet, att det visat sig det *full* legal bevisning i vanlig mening derom, att ett boställe blifvit anskaffadt af församlingen eller donerat till densamma, icke är af nöden för Kongl. Maj:ts bifall till en ansökan om rätt för församlingen att för sina kyrkliga ändamål disponera öfver skogsafkastningen. Då emellertid en sådan praxis som har sin naturliga grund i de särskilda förhållanden, om hvilka det här är fråga, icke uti ifrågavarande förordning har uttryckligt stöd, så anser utskottet för sin del önskligt, att sådana ändringar eller tillägg blefve vidtagna uti förordningen, att församlingens rätt uti detta afseende blefve bättre tillgodosedd än nu är förhållandet; och härvid vill utskottet påpeka, att, såsom motionären framhållit, ett utbyte uti den på flere ställen i förordningen förekommande meningen »som af menighet inköpts» af ordet »inköpts» mot »upplåtits» härtill skulle i sin mån bidraga.

Hvad angår motionärens förslag om ett tillägg till 22 § i oftanämnda förordning så lydande: »dock må af dylika försäljningsmedel, der de uppgå till betydande belopp, Kongl. Maj:t ega tilldela boställshafvaren så mycket deraf som på honom skulle hafva belöpt derest skonen varit indelad till ordnad hushållning», så anser utskottet, att motionären för ett dylikt stadgande förebragt skäl, som icke kunna motsägas; dock anser utskottet lämpligast, att frågan om detta stadgandes och möjligen andra dermed sammanhängande bestämmelsers formulering öfverlemnas åt Kongl. Maj:t.

Beträffande till sist motionärens förslag om införande i ofvan berörda kongl. förordning af allmänna regler för disposition af skogsafkastningen vid de ecklesiastika boställen, som församlingarne tillsläppt eller enskilde donerat, så delar utskottet icke motionärens åsigt om det lämpliga af sådana stadganden, som kanske — huru allmänt hållna de än vore — i särskilda fall skulle göra det omöjligt för en församling att på det mest önskvärda sättet draga nytta af sitt boställes skogsafkastning, utan finner den nu gällande bestämmelsen, att Kongl. Maj:t i hvarje enskildt fall pröfvar frågan om användningen af skogsafkastningen vid dylika boställen, vara att föredraga.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att sådana ändringar måtte blifva vidtagna i kongl. förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket, att församlingens och boställshafvarens rätt i fråga om dispositionen af skogsafkastningen vid de ecklesiastika boställena må blifva, uti de af utskottet påpekade hänseenden, bättre tillgodosedd än för närvarande är förhållandet.

Stockholm den 27 april 1896.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservationer:

af herrar *Hasselrot, Ölander, G. Andersson, Rudebeck* och *von Stapelmohr*, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla endast om sådan ändring uti ifrågavarande kongl. förordning, att, derest innehafvare af ecklesiastikt boställe till följd af sådana förhållanden, som omnämnas i sista punkten af 22 § i samma kongl. förordning, får vidkännas någon minskning i den för honom beräknade årliga skogsafkastningen å bostället, han må kunna tillerkännas ersättning härför af de i samma punkt omförmälda medel;
af herrar *C. F. Pettersson, Lundström* och *Redelius* beträffande vissa delar af motiveringen, samt

af herrar *F. Andersson, J. Anderson, P. G. Petersson* och *Nilsson*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att sådana ändringar måtte blifva vidtagna i kongl. förordningen den 26 januari 1894 angående hushållningen med de allmänna skogarne i riket, att församlingens och boställshafvarens rätt i fråga om dispositionen af skogsafkastningen vid de ecklesiastika boställena må blifva uti de af utskottet påpekade hänseenden bättre

tillgodosedd, än för närvarande är förhållandet, samt att Riksdagen måtte beredas tillfälle att, innan de ifrågasatta ändringarna vidtagas, öfverdesamma sig yttra.

Herrar *von Krusenstjerna*, *Fröberg* och *Pehrsson* hafva begärt få an-tecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling i utskottet.

N:o 68.

Ank. till Riksd. kansli den 27 april 1896, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 13 § i förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873.

Kongl. förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 innehåller bland annat följande bestämmelser:

»§ 4. Rättighet att deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut tillkommer, *på landet*, den, som på kommunalstämma och *i stad*, den som vid allmän rådstuga rösträtt eger: främmande religions-bekännare och de, som till utträde ur svenka kyrkan sig anmält, dock härifrån undantagne.»

»§ 35. De afgifter, om hvilka kyrkostämman beslutar, skola, utom i de fall för hvilka annorlunda är i lag eller författning stadgadt, utgå efter den för rösträtt i kyrkostämma bestämda grund; och må förty personliga eller matlagsavgifter icke utöfver hvad lag uttryckligen med-gifver, af kyrkostämma beslutas.